

Az államalapító

Szép és olvasmányos tanulmánykötettel emlékezik meg a Zrínyi Katonai Kiadó Szent István halálának 950. évfordulójáról. A 20 000 példányban megjelent, térképekkel és fényképekkel gazdaggá tett kötet a *Kristó Gyula* vezette, szegedi közép-korkutatók írásait tartalmazza. „Szinte minden történeti kor megalkotta a maga István-portróját, amely jószerevével igen gyakran jobban hasonlított a portrét létrehozó kor eszmevilágához, semmint István korához, illetve magához Istvánhoz.” — írja bevezetőjében a JATE professzora, aki az előszó után átengedi a megszólalás lehetőségét munkatársainak.

Szefgű László az István-legendáktól — olykor nyelv-történeti fejtegetésekkel is — a fennmaradt forrásokig, minden lehetséges dokumentumot fölhasznál, hogy bemutassa első királyunk családját. Megismerkedhetünk István leánytestvéreinek sorával, az unokatestvérek és a gyermekek (többek között a lázadó Koppány és a szent életű Imre herceg) történetével.

Petrovics István a nagy király államszervezői munkáját írja le a törzsszövetségi hatalmi rendszertől a letelepedés nehézségein át, a feudális állam kialakításáig. Megállapítja: „a magyar kalandozások nem foghatók fel egy foglalkozási ág. nevezetesen a pásztorkodás kríziseként, hanem az egész társadalom válságának jeleként kell értékelnünk azokat.” Az István király fegyveres hadjáratait a korabeli forrásokat idézve, részletesen bemutatja a dolgot a vérről és vassal berendezkedő új hatalmat látatja.

Kordé Zoltán a külpolitika és hadszervezés kérdése-

it abban a folyamatban mutatja be, amely a 955. évi augsburgi vereségtől, majd a déli kalandozásokat is lezáró, 970. évi arkadiupoliszi csatavesztéstől a nagy német császárság, a bizánci hatalmasság és a pápai trónus közötti kiegyenlített politikai manőverezésig tartott. A szerző ismerteti a korabeli Európa államisággal bíró nemzeteit, s ezen a nagy tablón helyezi el a magyar államszervezetet. A dolgozatban nagy hangsúlyt kap az erőviszonyokat kialakító hadjáratok, ellenségeskedések leírása: egymást kiegészítik a hadtörténet és a diplomácia eseményei.

Mi is volt Szent István igazi szerepe a kereszténység fölvételében? — erre a kérdésre keresi a választ *Kosztá László*. Mivel vizsgálódását úgy állítja be, hogy a magyar népnek a kereszténységgel történt első találkozásától elemzi a hithez való viszonyt, nem homályosul el Géza politikai döntésének lényege sem. István atyja a latin szertartású misére szavazott ugyan, de nem szakította meg a kapcsolatokat Bizánccal. Az egyházmegvék kialakulásának történetét ismertette, Koszta megállapítja: „A számtalan hatás mellett az uralkodó II. (Szent) Henrik német császárhoz hasonlóan magánegyházaként kezelte a megszervezett egyházat. A püspökségek alapításától egészen a falusi plébániák létrehozásáig, nyomon követhető a király szerepe, rajta kívül azonban világi személy nem szólhatott bele az egyházi ügyekbe.”

Második tanulmányában *Szefgű László* korabeli hőseink sajátosságait írja le: egyszerű tartalom, sablonos fordulatok, népi vándor-

motívumok, a hírnév kiemelt hangsúlyozása, és egyes szám, első személyű előadásmód. Szent Istvánnak mindössze tíz oklevelét ismerjük, ám mindegyik tartogat elgondolkodtató elemeket. Szefgű kutatói tünődései az oklevéltan tudományába engednek bepillantani.

„Talán egyetlen uralkodónk törvényhozása sem érdekelte annyira a 18. század óta történészeinket, mint a mintát, s példát adó, első királyunké, Istváné” — kezdi tanulmányát *Jánosik Mónika*. A korabeli szokások mellett, a szerveződő állam jogi életét a törvényalkotók a frank birodalom jogforrásaira, a bizánci jogalkotásra, valamint az egyházi jogra alapozták. Így a közép-európai fiatal államok jogalkotása eléggé egynemű volt, bár a törvények szövegezésében nem a tételes átvétel dominált, hanem az erősen hasonló társadalmi igény. István elsősorban egyházi törvényeket alkotott, de kitért a bűncselekmények és vétek büntetésére is, mindenképp a magántulajdon védelmében.

A kötetet *Szefgű László* harmadik tanulmánya zárja. Megállapítja, hogy „a magyar koronázási jelvények Európa egyik legrégebb jelvénygyűjtését képezik.” A szent korona, a koronázási palást, a jogar, az országalma és a királyi kard szerepéről, történetéről olvashatunk ebben a tanulmányban.

Egy hónap múlva, szeptember 24-én érkezik Szegedre a Szent Jobb. Ez az érdekes, változatos tartalmú, színvonalas tanulmánykötet alkalmas arra, hogy a nemzetzi erőklye méltó fogadására belőle készüljünk föl.

Dlusztus Imre